Entomološka dejavnost Žige Zoisa

Entomological activities by Žiga Zois

Tea KNAPIČ[1]

Izvleček

O Zoisovem delovanju na področju entomologije vemo bolj malo. V njegovih zbirkah in zapuščini ni najti entomološkega ali drugega nevretenčarskega gradiva. Med ohranjeno korespondenco najdemo pismo kranjskega plemiča Franca Antona Breckerfelda. Pismu je priložen obsežen seznam slovenskih imen za ptice, žuželke in ribe. V prilogi Insekten je 105 zapisov slovenskih imen, ki vključujejo 96 taksonomskih enot. Prav tako je med rokopisi tudi gradivo za slovar 'Slavische Sammlung', ki ni bil nikoli izdan. V šestem ovoju so zbrana slovenska imena rastlin in živali, med njimi je v 13. poli izpisek slovenskih imen živali iz slovarja Marka Pohlina. Seznam zajema 359 zapisov imen živali in vključuje 62 taksonomskih enot nevretenčarjev. Zbrano gradivo je verjetno eden izmed prvih zapisov slovenskih imen nevretenčarjev.

Ključne besede: Žiga Zois, entomologija, rokopis, nevretenčarji

Abstract

Little is known about Zois's work in entomology. No collections of entomological or other invertebrate material can be found in his collections. In the preserved correspondence one can find a letter from the Carniolan nobleman Franz Anton Breckerfeld. The letter is accompanied by a comprehensive list of Slovenian names of birds, insects and fishes. The 'Insecten annex' contains 105 records of Slovenian names, which include 96 taxonomic units. The manuscripts also include material for the 'Slavische Sammlung' dictionary, which was never published. The sixth cover contains Slovenian names of plants and animals. The 13th cover holds an extract of Slovenian names of animals from the dictionary by Marko Pohlin. The list includes 359 records of animal names, and 62 of them are invertebrate taxa. The collected material probably represents one of the first records of Slovenian invertebrate names.

Key words: Sigmund Zois, entomology, manuscript, invertebrates

[1] Prirodoslovni muzej Slovenije / *Slovenian Museum of Natural History,*
Prešernova 20, 1000 Ljubljana, Slovenija, tknapic@pms-lj.si

Žiga Zois se je ukvarjal s široko paleto humanističnih in naravoslovnih dejavnosti (Valenčič et al. 2013). Vendar o Zoisovem delovanju na področju entomologije vemo bolj malo. V njegovih zbirkah in zapuščini ni najti entomološkega ali drugega nevretenčarskega gradiva. Zois, ki je deloval v času razsvetljenstva, si je močno prizadeval za preporod slovenskega ljudstva in je na prvo mesto postavil ureditev nacionalnega knjižnega jezika (Gspan 1956). Tako lahko v ohranjenih rokopisih in pismih najdemo gradivo za slovar slovenskih imen z vseh področij človeškega delovanja, med drugim tudi slovenska imena žuželk.

Med ohranjeno korespondenco je pismo kranjskega plemiča Franca Antona Breckerfelda, ki je sistematično zbiral leksikalno gradivo in ga pošiljal slovenskim znanstvenikom (Grum 2018). Zoisu je dne 17. 1. 1785 poslal pismo s priloženim obsežnim seznamom slovenskih imen za ptice, žuželke in ribe (Breckerfeld 1784). Priloga 'Insekten', kot jo v pismu imenuje Breckerfeld (slika 1), obsega štiri strani dolg seznam, v katerem prevladujejo imena žuželk, navedena pa so tudi imena drugih nevretenčarjev. Navedenih je 105 zapisov slovenskih imen, ki vključujejo 96 taksonomskih enot (tabela 1). Seznam je sestavljen iz slovenskih, nemških in znanstvenih imen živali, ponekod so dopisani tudi avtorji opisa, kot npr. Scopoli, Linné in Poda.

Med Zoisovimi rokopisi prav tako najdemo gradivo za slovar 'Slavische Sammlung', ki je verjetno nastajal okrog leta 1793 (Zois 1793), vendar ni bil nikoli izdan. V šestem ovoju, ki je sestavljen iz 13 pol, so zbrana slovenska imena rastlin in živali. Z entomološkega vidika je zanimiva predvsem zadnja, 13. pola (tabela 2), kjer je iz naslovnega zapisa razvidno, da gre za izpisek slovenskih imen živali iz trijezičnega slovarja Marka Pohlina (Pohlin 1781). Seznam zajema 359 zapisov in vključuje 62 taksonomskih enot nevretenčarjev. Vendar seznam kljub svoji obsežnosti ni popoln, saj je nekaj imen izpuščenih (npr. Bravâr, Schafhirt, Opilio, danes suha južina). Ali gre zgolj za napako ali pa namensko izpustitev, se iz rokopisa ne da ugotoviti.

V ovoju so poleg izpiskov iz Pohlinovega slovarja še izpiski imen ptic iz Hipolitovega trijezičnega slovarja (Hipolit 1715) in izpiski rastlinskih imen iz Scopolijeve 'Kranjske flore' (Scopoli 1760). Zbrano gradivo je tako verjetno eden izmed prvih zapisov slovenskih imen živali in rastlin. Sistematika navedenih vrst se je od takrat močno spremenila (GBIF.org 2019), v nekaterih primerih iz navedenih imen niti ne moremo sklepati o vrsti, na katero se ime nanaša (npr. Tikauzhek, *Curculio textonna*), nekatera slovenska imena pa so še danes v uporabi (npr. lešnikar) tako v splošnem kot v ljudskem pogovoru.

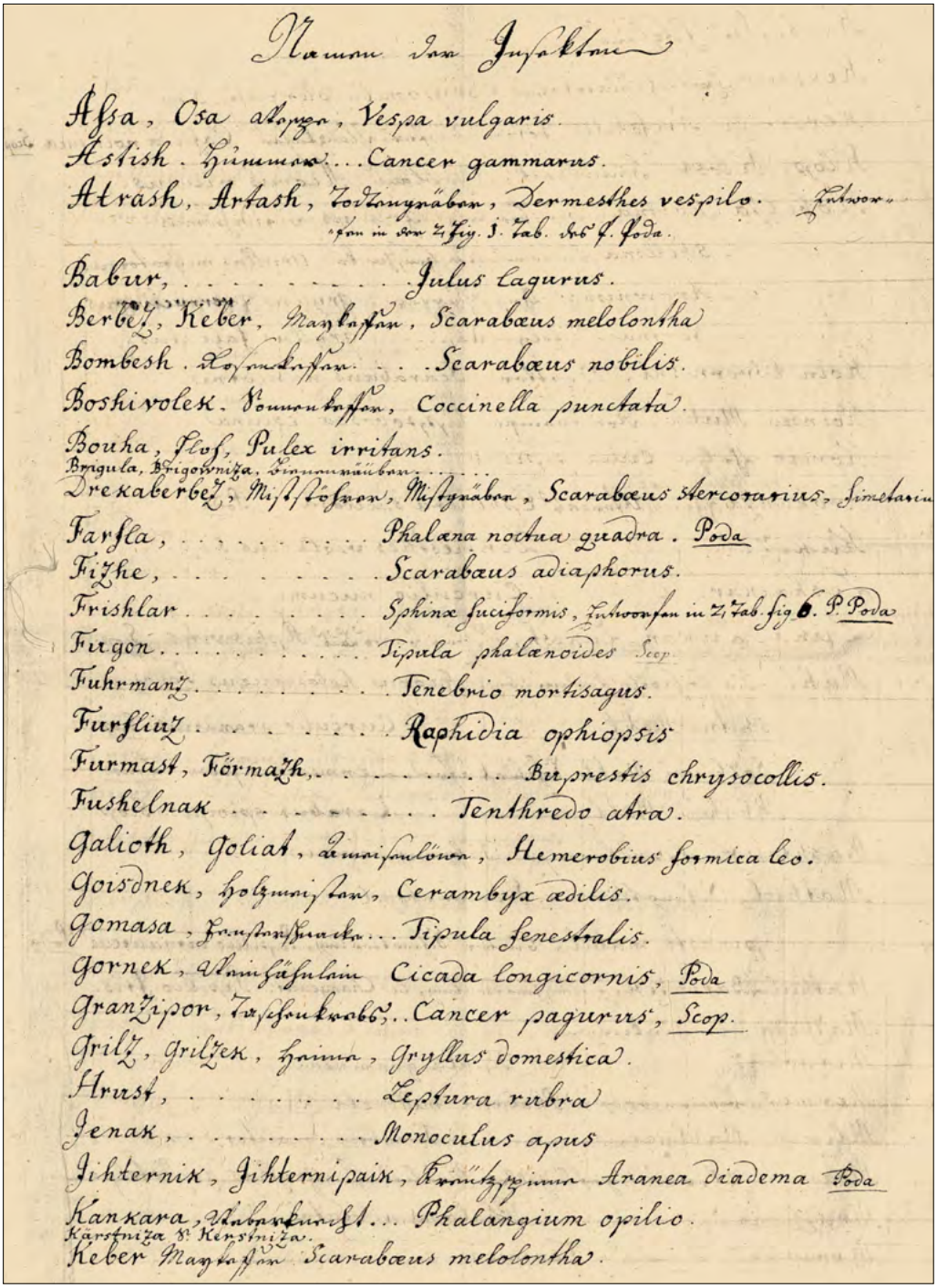

Namen der Insekten

Afsa, Osa Aloppe, Vespa vulgaris.
Astish. Hummer ... Cancer gammarus.
Atrash, Artash, Todtenwürmer, Dermesthes vespilo. Entwor-
fen in der Z. Fig. 1. Tab. 1. P. Poda.
Babur, ... Julus lagurus.
Berbez, Keber, Maykäfer, Scarabaeus melolontha
Bombesh. Rosenkäfer . . . Scarabaeus nobilis.
Boshivolek. Vonnenkäfer, Coccinella punctata.
Bouha, Floh, Pulex irritans.
Brigula, Brigowniza, Himmelwürmer . . . .
Drekaberbez, Mistkäfer, Mistgräber, Scarabaeus stercorarius, Sinetarius
Farfla, ... Phalaena noctua quadra. Poda
Fizhe, ... Scarabaeus adiaphorus.
Frishlar . . . . . Sphinx fuciformis, Entworfen in Z. Tab. fig. 6. P. Poda
Furgon . . . . . Tipula phalaenoides Scop.
Fuhrmanz . . . . . Tenebrio mortisagus.
Furfliuz . . . . . Raphidia ophiopsis
Furmast, Förmazh, ... Buprestis chrysocollis.
Fushelnak . . . . . Tenthredo atra.
Galioth, Goliat, Ameisenlöwen, Hemerobius formica leo.
Goisdnek, Holzmänchen, Cerambyx aedilis.
Gomasa, Fensterfliege . . . Tipula fenestralis.
Gornek, Weinhäfnlein Cicada longicornis, Poda
Granzipor, Taschenkrebs, . . Cancer pagurus, Scop.
Grilz, Grilzek, Heimchen, Gryllus domestica.
Hrust, ... Leptura rubra
Jenak, ... Monoculus apus
Jihternik, Jihternipaik, Kreuzspinne Aranea diadema Poda
Kankara, Weberknecht . . . Phalangium opilio.
Kärstniza v. Kerstniza.
Keber Maykäfer Scarabaeus melolontha.

Slika 1: Prva stran priloge iz Brackenfeldovega pisma, kjer so navedena imena nevretenčarjev.

Figure 1: First page of an annex from Brackenfeld's letter listing the names of invertebrates.

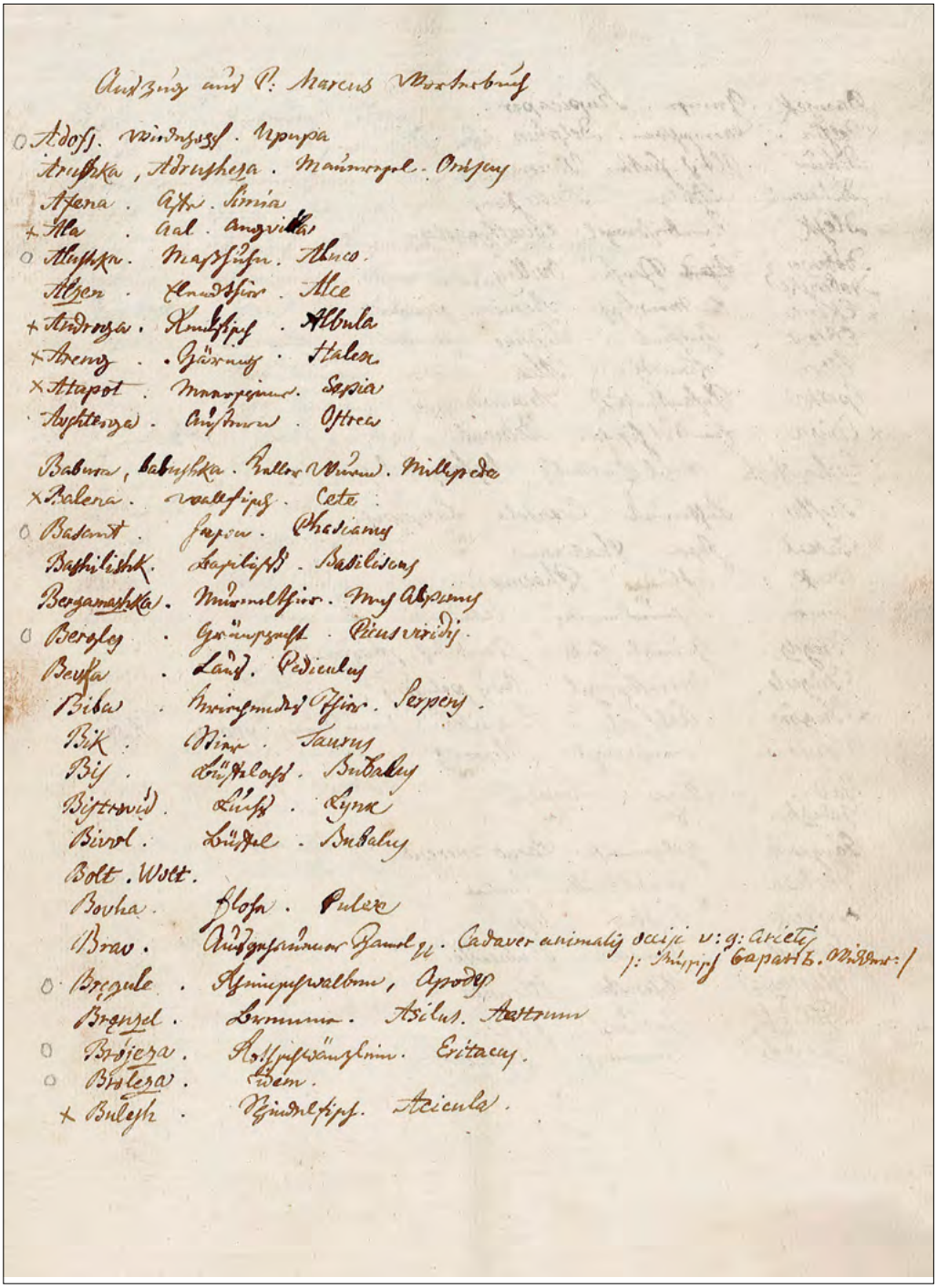

Slika 2: Prva stran izpiska slovenskih imen živali iz slovarja Marka Pohlina.

Figure 2: First page of an extract of Slovenian names of animals from the dictionary of Marko Pohlin.

Tabela 1. Pregled slovenskih imen nevretenčarjev, ki jih navaja Breckenfeld v svoji prilogi pisma Zoisu. Dodana so danes veljavna imena vrst na podlagi baze Gbif in slovenska imena (po Trilar & Knapič 2019) ter opombe, kjer je potrebno.

Table 1: An overview of Slovene invertebrate names cited by Breckenfeld in the attachment to his letter to Zois. Valid species names based on the Gbif database have been added, as well as Slovenian names (after Trilar & Knapič 2019) and notes when appropriate.

Slovensko ime navedeno v pismu Breckenfelda	Znanstveno ime, navedeno v pismu Breckenfelda	Danes veljavno znanstveno ime	Danes veljavno slovensko ime	Opombe
Afsa, osa	*Vespa vulgaris*	*Vespula vulgaris*	navadna osa	
Astish	*Cancer gammarus*	*Homarus gammarus*	evropski jastog	
Atrash, Artash	*Dermesthes vespilo*	*Nicrophorus vespillo*	krznenovrati grobar	
Babur	*Julus lagurus*	*Polyxenus lagurus*	čoponoga kačica	
Berbez, Keber	*Scarabaeus melolontha*	*Melolontha melolontha*	majski hrošč	
Bombesh	*Scarabeus nobilis*	*Gnorimus nobilis*	minica	
Boshivolek	*Coccinella punctata*	*Coccinella septempunctata*	sedempikčasta polonica	
Bouha	*Pulex irritans*	*Pulex irritans*	človeška bolha	
Drekaberbez	*Scarabaeus stercorarius*	*Geotrupes stercorarius*	gozdni govnač, navadni govnač	
Farfla	*Phalaena noctua quadra*	*Lithosia quadra*	veliki lišajar	Pri znanstvenem imenu dopis Poda.
Fizhe	*Scarabaeus adiaphorus*	*Phyllopertha horticola*	vrtni listni hrošč	
Frishlar	*Sphinx fuciformis*	*Hemaris fuciformis*	čmrljevec	Pri znanstvenem imenu dopis Poda.
Firgon	*Tipula phalaenoides*	*Psychoda phalaenoides*	metuljaste mušice	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Fuhrmanz	*Tenebrio mortisagus*	*Blaps mortisaga*	smrtni sel	
Furfliuz	*Raphidia ophiopsis*	*Raphidia ophiopsis*	kamelovratnica	
Furmast, Förmazh	*Buprestis chrysocollis*	*Chrysomela nitidula*	topolovka	
Fushelnak	*Tenthredo atra*	*Tenthredo atra*	grizlica	
Galioth, Goliat	*Hemerobius formica leo*	*Myrmeleon formicarius*	navadni volkec	
Goisdnek	*Cerambyx aedilis*	*Acanthocinus aedilis*	tesar	
Gomasa	*Tipula fenestralis*	*Sylvicola fenestralis*	okenske mušice	
Gornek	*Cicada longicornis*	*Cicada longicornis*	\	Status vrste je neznan. Pri znanstvenem imenu dopis Poda.
Granzipor	*Cancer pagurus*	*Cancer pagurus*	velika rakovica	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Grilz, Grilzek	*Gryllus domestica*	*Acheta domesticus*	hišni muren	
Hrust	*Leptura rubra*	*Stictoleptura rubra*	opečnordeči vitki kozliček	
Jenak	*Monoculus apus*	*Lepidurus apus*	navadni breznožec	
Jihternik, Jihterni paik	*Aranea diadema*	*Araneus diadematus*	navadni križevec	Pri znanstvenem imenu dopis Poda.
Kankara	*Phalangium opilio*	*Phalangium opilio*	navadni matija	
Keber	*Scarabaeus melolontha*	*Melolontha melolontha*	majski hrošč	
Kershelu	\	\	\	Navedeno le slovensko ime.
Kersnar	*Chrysomela oleracea*	*Altica oleracea*	zelski bolhač	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Kerstniza, Krefsnitza	*Cassida nociluca*	*Lampyris noctiluca*	velika kresnica	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Klop, Klosh	*Acorus ricinus*	*Ixodes ricinus*	gozdni klop	

Slovensko ime navedeno v pismu Breckenfelda	Znanstveno ime, navedeno v pismu Breckenfelda	Danes veljavno znanstveno ime	Danes veljavno slovensko ime	Opombe
Kobilza hostna	*Gryllus viridissimus*	*Tettigonia viridissima*	drevesna zelenka	
Kobilza shelesna	*Gryllus migratorius*	*Locusta migratoria*	kobilica selka	
Kobilza trawniska	*Gryllus verrucivorus*	*Decticus verrucivorus*	travniška plenilka	
Kobilza vertna	*Gryllus falcatus*	*Phaneroptera falcata*	navadna srparica	
Koin tovorniski	*Scarabaeus nasicornis*	*Oryctes nasicornis*	nosorožec	
Koinska muha	*Hippobosca equina*	*Hippobosca equina*	podrepna muha kožuharica	
Komar	*Culex pipiens*	*Culex pipiens*	navadni komar	
Krohanza	*Ephemera speciosa*	? *Leptosciarella trochanterata*	\	Verjetno gre za sinonim. Pri znanstvenem imenu dopis Poda.
Kukez	*Dermestes violaceus*	*Necrobia violacea*	\	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Leshnikar	*Curculio nucum*	*Curculio nucum*	lešnikar	
Luka, Lukan, Lukesh	*Aphis vitis*	*Aphis vitis*	vinska uš ali trtna uš	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Mahl	*Acorus holosericeus*	*Trombidium holosericeum*	rdeča žametna pršica	Pri znanstvenem imenu dopis Poda.
Shitni mahl	*Curculio granarius*	*Sitophilus granarius*	črni žužek	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Sozhivni mahl	*Dermesthes pisi*	?	slaninar	Verjetno gre za sinonim. Pri znanstvenem imenu dopis Linn.
Rhsheni mahl	*Carabus spinipes*	? *Amara aulica*	\	Verjetno gre za sinonim. Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Mashtalir	*Tabanus bovinus*	*Tabanus bovinus*	goveji obad	
Mathul	\	\	metulj	
Pikasti matul	*Papilio virgaureae*	*Lycaena virgaureae*	zlati cekinček	Pri znanstvenem imenu dopis Poda.
Mathul baronzek	*Papillio iris*	*Apatura iris*	veliki spreminjavček	
Mazheza	\	\	\	Navedeno je le slovensko ime.
Mergolinz	*Tipula graminea*	*Tipula graminea*	košeninar	
Mermez	*Phalaena mellonela*	*Galleria mellonella*	velika voščena vešča	Pri znanstvenem imenu dopis Linn.
Mlinar, Mahlnar	*Tenebrio molitor*	*Tenebrio molitor*	mokar	Slovensko ime mlinar se danes uporablja za vrsto *Polyphila fullo*. Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Mramor	*Gryllus gryllotalpa*	*Gryllotalpa gryllotalpa*	navadni bramor	
Mrazhnik	*Phalaena niveata*	*Crocota niveata*	pedic	
Mrowlinz	*Formica*	*Formica*	mravlje	
Muha	*Musca*	*Musca*	muhe	
Murenz	*Gryllus campestris*	*Gryllus campestris*	poljski muren	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Mushniza, Meshiza	*Musca oenopota*	*Drosophila oenopota*	vinska mušica	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Navratniza	*Attelabus apiasius*	*Trichodes apiarius*	čebelji volk	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.

Slovensko ime navedeno v pismu Breckenfelda	Znanstveno ime, navedeno v pismu Breckenfelda	Danes veljavno znanstveno ime	Danes veljavno slovensko ime	Opombe
Osa, Afsa	\	\	osa	
Owad	*Tabanus bromius*	*Tabanus bromius*	obad	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Paik	*Aranea*	\	pajek	
Pandur	*Cimex pandurus*	*Spilostethus pandurus*	vitezovka	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Penkl	*Curculio violaceus*	*Magdalis violacea*	rilčkar	
Presizheza	*Oniscus asellaus*	*Oniscus asellus*	pozidni prašiček	
Pridigar	*Cicada plebeja*	*Lyristes plebejus*	veliki škržad	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Pushavnik	*Scarabaeus eremita*	*Osmoderma eremita*	puščavnik	
Rak	*Cancer astacus*	*Astacus astacus*	potočni rak	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Rakowzek, Rakek	*Acarus cancroides*	*Chelifer cancroides*	knjižni paščipalec	Pri znanstvenem imenu dopis Poda.
Rogazh	*Lucanus cervus*	*Lucanus cervus*	rogač	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Sagoshen	*Cerambyx moschatus*	*Aromia moschata*	moškatni kozliček	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Sershen	*Vespa crabro*	*Vespa crabro*	sršen	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Shurk	*Blatta lucifuga*	*Blatta orientalis*	kuhinjski ščurek	Znanstveni imeni zapisani skupaj v oglatem oklepaju. Pri imenu B. lucifuga dopis Poda, pri znanstvenem imenu B. orientalis dopis Scop.
	Blatta orientalis			
Shustar	*Cimex nebulosus*	*Rhaphigaster nebulosa*	sivi smrdljivec	Znanstveni imeni zapisani skupaj v oglatem oklepaju.
	Cimex baccarum	*Dolycoris baccarum*	ščitasta stenica	
Skorpian, Stropian	*Scorpio europaeus*	*Euscorpius italicus*	italjanski ščipalec	Pri znanstvenem imenu dopis Poda.
Spion	\	\	\	
Squor	*Scolopendra julacea*	*Polydesmus complanatus*	navadna ploščata kačica	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Steniza	*Cimex lectularius*	*Cimex lectularius*	posteljna stenica	
Stramor	*Ichneumon gigas*	*Urocerus gigas*	velika lesna osa	
Strigalza	*Forficula auricula*	*Forficula auricularia*	navadna strigalica	
Strizhek	*Gryllus stridulus*	*Psophus stridulus*	rdečekrila reglja	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Temnak	*Carabus nitens, Tenebrio mortisagus*	*Carabus nitens*	zlatorobi krešič	Vrsta v Sloveniji ne živi. Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Tikauzhek	*Curculio texton*	?	?	Verjetno gre za sinonim.
Tovorniski koin	*Scarabaus nasicornis*	*Oryctes nasicornis*	nosorožec	
Torkla, Thorka	*Curculio glaucus*	*Phyllobius glaucus*	širokonosi rilčkar	
Troth	\	\	? trot	Verjetno gre za čebeljega samca.
Tumpez	*Carabus nitens*	*Carabus nitens*	zlatorobi krešič	Vrsta v Sloveniji ne živi. Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Tutka	*Attelabus asparagi*	*Crioceris asparagi*	beluševka	

Slovensko ime navedeno v pismu Breckenfelda	Znanstveno ime, navedeno v pismu Breckenfelda	Danes veljavno znanstveno ime	Danes veljavno slovensko ime	Opombe
Vagent	*Elater thoracicus*	*Agrypnus murinus*	siva pokalica	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Vaupetezh	*Cerambyx coriarius*	*Prionus coriarius*	strojar	
Verbezh	*Notonecta glauca*	*Notonecta glauca*	navadna hrbtoplovka	
Voganka	*Libellula grandis*	*Aeshna grandis*	rjava deva	
Vojarz	*Ichneumon excitator*	*Coleocentrus excitator*	najezdnik	
Ush	*Pediculus humanus*	*Pediculus humanus*	bela uš	
Kurja ush, Tekut	\	? *Menopon gallinae*	kokošji perojed	Iz imena bi lahko sklepali, da gre za kokošjega perojeda.
Svinska ush	*Pediculus suis*	*Haematopinus suis*	svinjska uš	Pri znanstvenem imenu dopis Linn.
Kravja ush	*Pediculus bovis*	*Bovicola bovis*	goveji tekut	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Wirijoth	*Carabus vulgaris*	? *Pterostichus melanarius*	krešič	
Zhebela	*Apis melifica*	*Apis mellifera*	medonosna čebela	Pri znanstvenem imenu dopis Scop.
Zhernaputa	*Libellula vulgata*	*Sympetrum vulgatum*	navadni kamenjak	
Zhmerl	*Apis lapidaria*	*Bombus lapidarius*	veliki črno rdeči čmrlj	
Zvesplarz	*Chermes pruni*	*Cacopsylla pruni*	češpljeva bolšica	

Tabela 2: Prepisan izpisek slovenskih imen nevretenčarjev iz Zoisovega 6. ovoja rokopisov 'Slavische Samlung'. Dodana so danes uporabljena slovenska imena ter opombe, kjer je potrebno.

Table 2: Transcript of Slovenian invertebrate names from Zois' 6th manuscript wrapper of 'Slavische Samlung'. Current Slovene names and notes are added where appropriate.

Kranjsko	Latinsko	Slovensko	Opombe
Adrushka	*Oniscus*	prašiček	
Atapot	*Sepia*	? sipa	Iz imena ne moremo sklepati, ali gre za sipo ali sipico. Navedeno nemško ime je Meersspine.
Avshterga	*Ostrea*	ostriga	
Babûra, Babushka	*Millepeda*	stonoga	
Bevka	*Pediculus*	uš	Verjetno se ime nanaša na zajedalsko uš. Navedeno nemško ime je Laus.
Bovha	*Pulex*	bolha	
Brẹnzel	*Asilus cestrum*	? Grabežnica	Navedeno nemško ime je Bremme.
Farfla	*Cicindela*, *Lampyris*	kresnica	
Glista	*Tinea*	glista	
Gnida	*Lens*, dis	gnida, jajčece uši	
Gosẹnza	*Eruca*	gosenica	
Hert	*Vertagus*	polž	Verjetno se ime nanaša na polža iz rodu Rhinoclavis, Swainson, 1840, prej Vertagus, Schumacher, 1817.
Hobotneza	*Polypus*	hobotnica	
Kalamara	*Loligo*, *Theutis*	ligenj	
Kebr	*Bruchus*, *Crabro.*	hrošč	Verjetno se ime nanaša na hrošča iz poddružine Bruchinae – semenarji.
Kerstniza	*Cicindela*	kresnica	
Klosh	*Ricinus*	klop	
Kobilzhar	*Acheta*	muren	

Kranjsko	Latinsko	Slovensko	Opombe
Komar	*Ciniphes*	komar	
Koshak	*Gammarus*	koščak	
Leshnekar	*Attagen*	lešnikar	
Matul	*Papilio*	metulj	
Mekush	*Cancer mollis*	rak	
Mergolinz	Insectum	žuželke	Iz imena ne moremo sklepati, za katero vrsto gre. Nemško ime je Kleine zhier, Insecte.
Merkej	Insectum	? žuželke	Iz imena ne moremo sklepati, za katero vrsto gre, nemško ime je Das Ungezeifer.
Mol	*Tinea*, *blatta, teredo*	molj	
Mramor	*Bruchus*	bramor	
Mrevla	*Formica*	mravlja	
Mrovla	Idem.	mravlja	
Mrovlinz	Idem.	mravlja	
Muha	*Musca*	muha	
Murenzh	*Grylus*	muren	
Musha	*Clitelarius*	bojevniška muha	
Mushel	Conchylium	školjke	
Musheza	*Musca parva*	mušica	
Mushnize	*Muscae vinariae*	vinska mušica	
Nauratneza	*Apis praedatrix*	čebela	
Ojsterga	*Ostrea*	ostriga	
Osa	*Vespa*	osa	
Pajk	*Araneus*	pajek	
Peneza	*Curruca cicada*	škržad	
Penkle	*Pediculus uva*	uš	
Povsh	*Limax*	polž	
Pyavka	*Hirudo*	pijavka	
Rak	*Cancer*	rak	
Rogazh	*Cervus volans*	rogač	
Ropanze	*Apes praedatrices*	roparska čebela	Iz nemškega imena Raubbienen sklepamo, da gre za vrsto plenilskih čebel.
Saplivk	*Acarus tinea*	pršice	
Shida	*Bombyx*	sviloprejka	
Shitne mol	*Gurgulio*	molj	
Sershen	*Asilus aestrum*	sršen	
Shtrigalza	*Fullo scolopendra*	skolopendra	
Shurk	*Gryllus*	ščurek	
Sqvor	*Scolopendra*	skolopendra	
Steniza	*Cimex*	stenica	
Strupijan	*Scorpio*	škorpijon	
Tekut	*Pediculus altilium*	tekut	
Toboliza	*Perla*, libella	kačji pastir	
Trot	*Progenies apum*	trot	
Ush	*Pediculus*	uš	
Zhebela	*Apis*	čebela	
Zhmerl	*Fucus crabro*	čmrlj	

Povzetek

Žiga Zois se z entomologijo zbirateljsko ni ukvarjal. Med ohranjenimi rokopisi najdemo različne sezname rastlin in živali s slovenskimi, latinskimi in nemškimi imeni, med katerimi so tudi imena nevretenčarjev. Z entomološkega vidika sta zanimiva priloga Breckenfeldovega pisma Zoisu s seznamom žuželk ter izpisek iz Pohlinovega slovarja, ki je shranjen v 6. ovoju rokopisa 'Slavische Sammlung'.

Zahvala / Acknowledgements:

Zahvaljujem se dr. Tomiju Trilarju za pomoč pri nastajanju prispevka. Zahvala gre tudi vsem, ki so mi pomagali pri razvozlavanju starih imen in povezovanju z novejšo taksonomijo nekaterih vrst, predvsem Andreju Kapli, prof. dr. Dušanu Devetaku, Urški Kačar, doc. dr. Alu Vrezcu, Barbari Zakšek in Damjanu Vinku.

Literatura in viri / References:

Breckerfeld, F. A., 1784: *Namen der in Krain gemein bekannten botanischen Gewächse. Rokopis Ms 367,* Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana.

Drury, D. & J.O. Westwood, 1837: *Illustrations of exotic entomology*. Henry G. Bohn, London 316 str.

Gbif.org, 2019: GBIF domača stran. <https://www.gbif.org>. Naloženo 12. September 2019.

Grum, M., 2013: Breckerfeld, Franc Anton, plemeniti (1739 | 1740–1806*). Slovenska biografija.* Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi148545/#slovenski-biografski-leksikon>. Naloženo 12. september 2019.

Gspan, A., 1956: Razsvetljenstvo. Str 329 – 440, v: Legiša, L. & A. Gspan (ur.): *Zgodovina slovenskega slovstva 1. - Do začetkov romantike*. Slovenska matica, Ljubljana.

Hipolit, N., 1715: *Grammatica Latino-Germanico-Slavonica. Latinsko – nemško – slovenska slovnica*. Joannes Georgius Mayr, Ljubljana

Trilar, T. & T. Knapč, 2019: *Imenik slovenskih imen nevretenčarjev*. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana <http://www1.pms-lj.si/imenik/>. Naloženo 12. september 2019.

Pohlin, M., 1781: *Tu malu besedishe treh jesikov. Das ist: das kleine Wörterbuch in dreyen Sprachen. : Quod est: parvum dictionarium trilingue.* <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-FU7E7FMB/9faefdeb-1bd3–483c-a915–02a92cf5e03d/PDF>. Naloženo 10. september 2019.

Sanborn, A.F., 2014: *Catalogue of the Cicadoidea (Hemiptera: Auchenorrhycha).* Academic Press, Elsevier, London, 1001 str.

Scopoli, J. A., 1760: *Flora carniolica*. Sumptibus Joannis Thomae Trattner, Dunaj.

Valenčič, V., E. Faninger, N. Gspan-Prašelj, 2013: Zois plemeniti Edelstein, Žiga (1747–1819). *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU. < http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi872726/#slovenski-biografski-leksikon>. Naloženo 12. september 2019.

Zois, S., 1793?: *Slavische Sammlung, 6*. Ovoj. Rokopis Ms 368, *Narodna in univerzitetna knjižnica*, Ljubljana.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: Scopolia, Journal of the Slovenian Museum of Natural History, Ljubljana

Jahr/Year: 2019

Band/Volume: 97

Autor(en)/Author(s): Knapic Tea

Artikel/Article: Entomološka dejavnost Å½ige Zoisa Entomological activities by Å½iga Zois 197-206